

Cinoherní čtení

Ve Smečkách 26, Praha 1

březen 2013

Petr Nárožný a Zuzana Stavná

hrají v dramatu Gerharta Hauptmanna *Před západem slunce*.
Premiéra 25. března 2013.

PREMIÉRA

Gerhart Hauptmann PŘED ZÁPÁDEM SLUNCE

(Vor Sonnenuntergang)

*Láska navazuje vztah k lidem. Nenávist též.
Kdo hledá cestu k lidem, může si vybrat.*

Gerhart Hauptmann

Překlad: **Jitka Fučíková**

Úprava a režie: **Ladislav Smoček**

Dramaturgie: **Roman Císař a Vladimír Procházka**

Scéna: **Šimon Caban** / Kostýmy: **Simona Rybáková**

Hrají: **Petr Nárožný, Zuzana Stavná, Lenka Skopalová, Michal Pavlata, Pavel Kikinčuk, Ondřej Vetchý, Jaromír Dulava, Stanislav Zindulka, Dana Černá, Lada Jelínková, Otmar Brancuzský, Diana Šoltýsová, Václav Šanda, Petr Meissel, Jiří Štrébl, Zdeněk John, Petr Burian.**

Premiéra 25. března 2013

Jiří Štrébl / **Pastor Immoos**

Petr Burian / **Městský radní**

Zdeněk John / **Starosta**

V minulém čísle jsme ve fotografiích představili téměř úplně obsazení Hauptmannovy hry. Dnes zbývá připojit tři postavy, které obraz dramatického příběhu tajného rady Matouše Clausena doplňují.

Minulost se neprodyšně uzavírá... Duchovní hodnoty už nestojí v popředí. Hrozí, že zcela zaniknou.

Gerhart Hauptmann, leden 1933

Gerhart Hauptmann

Duch umožňuje, aby si člověk i ve stáří uchoval mladistvou aktivitu a vitalitu. Pak je duch základem vitality, jako jím v mládí byla fyziologie. Stáří tak může působením ducha ještě jednou získat mládí. Překoná fyziologickou pomíjivost mládí a působením ducha je učiní trvalým: tímto způsobem je mládí při stáří a stáří při mládí; obojí náleží k sobě. Tak lidi čas nepřipravuje o mládí.

Max Picard

Režisér Ladislav Smoček

PŘIPRAVUJEME

Joe Orton

KLÍČOVOU DÍRKOU

(What the Butler Saw)

Normální lidé připadají šílencům podivínští.

Stejně jako šílenci normálním lidem.

Joe Orton

Překlad: **Michael Žantovský**

Režie: **Martin Čičvák** / Výprava: **Kamila Polívková**

Hrají: **Martin Finger, Veronika Žilková, Pavel Kikinčuk, Petra**

Hřebíčková nebo Iva Pazderková, Jan Hájek, Vladimír Kratina.

Život a smrt Joe Ortona

Eric Kahane

Ortona jsem viděl jen jednou, ale toto setkání poznamenalo několik let mého života. Bylo to v červnu 1964, nedlouho po triumfálním londýnském představení jeho první hry *Jak se bavil pan Sloane*, o níž mi vyprávěl Claude Dauphin. Toto setkání proběhlo v kanceláři Peggy Ramsayové, Ortonovy agentky a svým způsobem duchovní matky.

Joe Orton byl rozvalen v obrovském koženém křesle, nohy natažené na židli tak, že jsem ho „objevoval“ odspoda nahoru: z vysokých bot vyčuhovaly rumělkově červené vlněné ponožky, dál měl na sobě vybledlé džinsy, námořnický rolák s nápisem Rolls Royce, černou koženou čepici s dlouhým štítkem. Byl malý, křehký a zároveň zaválitý, s vlasy přistříženými à la Jana z Arcu. Lemovaly andělskou tvář s pronikavě planoucíma, střídavě pobavenýma a lhostejnýma či pohoršenýma očima.

Zdá se, že úspěch v něm vyvolal tak trochu nedůvěřivé nadšení, a když jsem mu řekl, že bych rád uvedl jeho hru v Paříži, naslouchal mi pobaveně s potměšilým výrazem. Dal mi svůj souhlas, ale zároveň vyjádřil své pochybnosti o provedení hry v „puritánské Francii“ a hned nato odešel. Zablýhl jsem ho ještě oknem v uličce Goodwin's Court, kde na něj čekal holohlavý mladík opřený o zeď čajovny.

Nikdy jsem se s ním už nesetkal, Joe Orton přežil pouhé tři roky svého prvního úspěchu, ale ty tři roky mu zajistily přední místo mezi současnými anglickými dramatiky. Harold Pinter, mistr svého oboru,

o něm napsal: „*Jeho dílo je brilantní a skutečně originální. Je vynikající stylist a má instinktivní smysl pro dramatickou konstrukci. Myslí, že nikdy nikdo neuměl psát jako Joe Orton.*“

Joe Orton, syn zahradníka a ženy v domácnosti z Leicesteru, města nylonu a bašty viktoriánství, byl mizerný žák, krátce herec začátečník (jehož nejslavnějším číslem byl záchvat chronického astmatu, díky němuž byl osvobozen od vojenské služby) a dělník v jedné továrně na čokoládu, člověk bez jakýchkoli ambicí až do svých osmnácti let, kdy potkal svůj osud v osobě Kennetha Halliwella. Během následujících šestnácti let vedli společně paradoxně puritánský život, takřka nepřetržitě živořili na pokraji bídy, když přes den pracovali v továrně a po večerech psali společné romány, které jim jeden po druhém vraceli londýnští editoři.

Teprve ve vězení – kde strávil šest měsíců za krádeže nějaké stovky knih z městských knihoven, stránkami z nichž si pak s Halliwellem vyzdobili stěny svých dvou místností – se Orton naučil myslet a psát sám. „*Ve vězení jsem se naučil, co znamená být odloučený od světa. Věci se mne přestaly týkat. Předtím jsem si jen velmi vágně uvědomoval, že je tu kdesi něco shnilého. Ve vězení tenhle můj pocit vykrystalizoval. Společnost zvedala před mýma očima suknné jako stará prostitutka a z jejího pachu mi najednou bylo na zvracení.*“

To, co bylo zprvu jen narcismem, se později stává anarchií, totální, ale veselou nenávistí vůči „establishmentu“ a celé společnosti. Rozhodl se, že nejlépe bude proti ní svědčit zábavným způsobem: „*Domnívám se, že lidi jsou hluboce špatní, ale neodolatelně směšní.*“ O několik měsíců později se zrodila hra *Jak se bavil pan Sloane* a – zcela příznacně pro ortonovské souvislosti – poněkud neurčitý, nicméně neústupný tlak britské cenzury přiměl londýnské kritiky, aby neudělili svou cenu za rok 1964 hře, která jí měla dostat – *Sloanovi*.

V následujících dílech – *Loot (Kořist)*, *The Erpingham Camp (Erpinghamský tábor)*, *Funeral Games (Pohřební hry)*, *Crimes of Passion (Zločiny vášně)*, *What the Butler Saw (Klíčovou dírkou)* – se Ortonův sloh nadále vybrušuje. Směšuje satiru přetvářejících se upejpacích maloměstáků s pastišem jakéhosi druhu Grand Guignolu po anglicku a s nadsázkou jedovaté komiky vůči všem zavedeným institucím: rodině, manželství, sexu, obchodu, politice, armádě, psychoanalýze, náboženství. Jeho postavy jsou směšné loutky, marionety hovořící vytrýbeným jazykem a s mravy proti přírodě – falešně civilizované masky skrývající škleb prapodivných psychopatů.

Zdá se mi, že klíčem k Ortonovu divadlu je puritánství, které odhaloval o to víc zlučovitěji, oč méně se od něj dokázal oprostít. Jeho nehrdinové nejsou imorální (nemravní), ale amorální (bezmravní): zločinci v jakémsi čistém stavu. Nejsou naivní ani nevinní, ale upřímní; nehlásí se po úvaze ke zlu a hříchu, tak trochu jako děti, které bez zlomyslnosti trhají mouchám křídélka zkrátka proto, že je zábavné pozorovat výsledek. A výsledek je ničivý: spíše než o hry jde o hrůzostrašné a smích budící frašky, téměř symbolické karikatury vystavené s bohatou, oslňující představivostí člověka, pro něhož peklo je vydlážděno výnosnými vynálezy.

V létě 1967 byl čtyřiatřicetiletý dramatik, který se stal po dobu třiceti čtyř měsíců zbožňovaným miláčkem mladého britského divadla, nalezten doma ubit svým lysým přítelem, který poté dokonal spravedlnost sám nad sebou po jeho boku. Tuto děsivou, groteskní smrt by býval mohl zobrazit Orton sám. Ale šlo o jeho – vlastní.

L'Avant-Scène, 1971

Doušky

18. ledna hrála poprvé Evu v Kunderově *Ptákovině* **Zuzana Stavná**. V roli Žáka se představil **Václav Šanda**.

Blahopřejeme **Jiřímu Menzelovi** k 75. narozeninám.

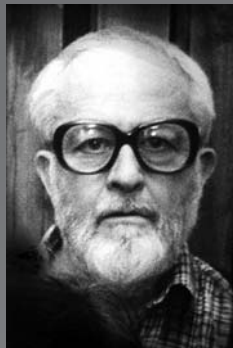

Jaroslav Vostrý: *Tři v tom* (Libuše Šafránková, Oldřich Vízner; režie Jiří Menzel, 1978)

Veronika Žilková a **Pavel Kikinčuk** hrají ve filmové komedii Zdeňka Trošky *Babovřesky*.

Stanice Český rozhlas Vltava vysílá v únoru dramaturgii románu Jane Austenové *Rozum a cit* s **Danou Černou**, **Danu Syslovou**, **Lucií Trmíkovou** a **Blanku Bohdanovou** můžete slyšet 14. února ve hře Daniely Fischerové *Neděle*. **Viola Zinková** a **Josef Somr** hrají v triptychu Ilji Hurníka *Stradivariana* v úterý 26. února.

Časopis SVĚT A DIVADLO vydal jako prémii pro své předplatitele překlad knihy **Davida Mameta** *Divadlo*.

11. ledna 2013 zemřel ve dvaosmdesátiletých divadelní režisér **Josef Janík**. Svůj život spojil zejména s Divadlem Petra Bezruče.

Omlouvám se za chybu v minulém čísle: autorem básně citované v rozhovoru s Petrem Nárožným je Ján Kollár. Úryvek pochází z básnického díla Slávy dcera. Děkuji Standovi Zindulkovi za upozornění. (vp)

Ondřej Vetchý získal CENU ČESKÉ FILMOVÉ KRITIKY za vedlejší roli ve filmu *Okresní přebor – Poslední zápas Pepíka Hnátky*.

Douška o divadle

Abeceda českého chytrého humoru pro mne odjakživa začínala písmeny V+W. Cesta k nim vede přímá: Svěrák se Smoljakem milovali Semafor, Suchý se hlásil k Osoboženému – a časem si tyto velikáni vyznali lásku navzájem. Jen Werich s Voskocem dali ruce pryč od Červené sedmy, ba dokonce si do Červené sedmy (a ještě častěji do Rokoka) nadávali. Jistě, éra kabaretů vlezla po uši v Rakousku-Uhersku, a tedy nepředstavovala nic, k čemu by se první republika chtěla přihlásit. Vždyť i textařina V+W se otočila zády ke kabaretním

kupletům (ne tak Suchý, ten je jejich křísitelem!). A přece – sedmičkářská *Balada na A* připomene Werichův jednoslabičný experiment *Chlap, děd, vnuk, pes a hrob*, Bassova-Xanrofova *Malířská písnička* si podává ruku se Suchého *Kubistickým portrétem* a stejně tak přednášku *Lidské tělo* (Bass) může z fleku odprezentovat Jan Vodňanský. Zkrátka Bass a Červený, nevidaná zkratka B+Č, byli – minimálně na poli autorské písně (odtud zasvěcená předmluva Přemysla Ruta) – první významnou komediální dvojici. S tímto vědomím začíná abeceda českého chytrého humoru mnohem ladhěji! I proto tato knížka. Těžšíže této abecedy přesto stojí a padá s písmeny S+Š – jistě, Suchý, Šlitr, Smoljak, Svěrák, ale také dramatici Šamberk (*1838), Štolba (*1846), Štech (*1859), Smoček, či 'alternativci' Skupa a Schmid... (Obě linie, 'S+Š' a 'V+W', se zase elegantně protunuly u dvojice Skoumal-Vodňanský.) Víím, je to pouhý konstrukt – 'S a Š české komedie'... Mimochodem, Eduard Bass byl vlastním jménem Schmidt.

Milan Šotek: *Eduard Bass, kabaretier* (v knize *Kabaret Eduarda Basse, Nakladatelství KANT – Karel Kerlický, 2012*)

Časopis DISK

o inscenacích Činoherního klubu

Od června 2002 do prosince 2012 vydával Výzkumný ústav dramatické a scénické tvorby Divadelní fakulty AMU – pod vedením prof. Jaroslava Vostrého – časopis pro studium scénické tvorby DISK. Ve dvačtyřiceti číslech se ve třidvaceti odborných studiích, člancích a textech dotýkal minulosti i přítomnosti Činoherního klubu. O inscenacích současného repertoáru bylo v časopise DISK napsáno:

„(...) Grosmanova slova o malých scénách v jistém směru vystihují dnešní situaci. Jako by malý prostor, malé technické možnosti a asi i malé peníze volaly po ansámblovém herectví jako vyzkoušené možnosti dělat dobré divadlo. Umístila-li se inscenace Činoherního klubu *Osiřelý západ* v anketě Divadelních novin věnované nejlepším inscenacím roku 2002 tak čestně vedle Wilsonovy technicky dokonalé vizuální obraznosti

Janáčkova *Osudu* (v činohře vlastně na prvním místě), pak je to povzbudivý důkaz síly obraznosti vyvěrající jen a jen ze symbolů stvořených herectvím. Neboť odhalená syrovost a drsnost soužití dvou bratrů ve věčném zápasu přerůstá ve smysl jakéhosi nekonečného koloběhu životního boje, jenž sice přináší krutost, strážně, hořkosti, bolest až nekonečné zoufalství, ale může také být výrazem síly, která se stále znovu obnovuje. (...)“

Jan Císař: *Ansámblové herectví včera a dnes* (Disk 3 – březen 2003)

Martin McDonagh: *Osiřelý západ* (režie O. Sokol, 2002)

„(...) Zvláštní postavení má ovšem mezi inscenacemi, které jsme měli možnost zhlédnout na přelomu starého a nového roku v Praze, Smočkova inscenace *Ptákovina* Milana Kundery. Jde totiž především o dramaturgický čin: nové uvedení mělo ukázat, patří-li tato hra do pomyslného 'kánonu' české dramatiky, nebo jen době, ve které byla napsána. O její aktuálnosti či neaktuálnosti se v kritice také rozvinula jistá drobná debata; lépe řečeno, někomu prostě připadala neaktuální. Při takových soudech vždycky spolurozhoduje schopnost posuzovatele, pustit si to, co na člověka z jeviště útočí, takřkajíc k tělu; samozřejmě jestli na něj opravdu něco útočí. V případě *Ptákoviny* na jevišti Činoherního klubu byla tato podmínka splněna kromě jiného a možná dokonce především tím, že inscenace nechává mluvit samotnou hru. To v dnešních českých podmínkách opravdu není tak

málo. Útok z jeviště může být samozřejmě někomu i nepřijemný. Nechá-li si člověk pustit hru k tělu, nebo ne, záleží na řadě okolností, kromě jiného na příslušném společenském kontextu a na tom, jak si a jestli vůbec si nechává pustit k tělu (jako námět v podstatě permanentního a často i zcela praktického přemýšlení) samu současnou společenskou realitu – a jsem-li tedy i sám jako divák schopný podívat se na scénické dění jako na její obraz v zrcadle. (...)“

Zuzana Silová a Jaroslav Vostrý:
Podoby současného dramatického díla (Disk 27 – březen 2009)

Milan Kundera: *Ptákovina* (režie L. Smoček, 2008)

„(...) Na závěr však asi nebude od věci připomenout ještě jeden trend ve vývoji autoportrétu, jež představuje výstava v Hluboké [Autoportrét v českém umění 20. a 21. století pozn. red.]: pluralitu pohledů, která sice znejistuje sebepoznání umělce i poznání vnímajícího, ale zato přináší množství impulzů pro vědomí mnohotvárnosti člověka. Tváří v tvář autoportrétům tohoto typu se vynořuje otázka, zda tradice moderního českého činoherního herectví, již konstituoval do trvalé podoby Vojan a jeho generace, nepokračuje dnes hlavně tam, kde fiktivního literárního subjektu je využíváno skrze fyzickou přítomnost osobnosti herce a skrze vizualizaci jeho tváře k rozvíjení tohoto pohledu na člověka. V tomto duchu hraje v inscenaci *Hrdina západu* v Činoherním klubu Jaroslav Plesl nikoliv charakter, ale sebou samým stále se proměňující poznávání a hledání nejistot i jistot literární povstavy a jejího vztahu ke světu. (...)“

Jan Císař: *Tvář* (Disk 25 – září 2008)

J. M. Synge: *Hrdina západu* (režie O. Sokol, 2007)

Libor Fára: Rytmus, 1959

Ivan Martin Jirous

Ze sbírky *Ubíječ labutí*
Vetus Via, 2001

Liboru Fárovi

V té krásné zori ranních
středoevropských červánků
zpozoroval jsem v nich
mraků tvar úžasný nesený ve vánku.

Srdce snad Oko Boží
či píča kunda Mariina?

Nevím. Nevím. Kdybych s flaškou vína
tehdy neválel se v hloží,
na kunsthistorie katedře
jistě dozvěděl bych se
co značí ten archetyp.

Mea culpa
mea maxima culpa.

Moje vina.

Jak pod nehty tříška
nevzdělanost moje mne dře.
Ostatně, vůbec, co je archetyp?
Blbost nejspíš, tak bych to typ.

Kunda či Oko Boží či srdce
kosočtverce?

Rozpoznání nezachrání
lýtka má
v nichž potichu
úžasně
usilovně
hlodá vřed bérce.

Vím, vzdělání nezbytné
k vybavě života patří.

Jde oč?
Hlavní je udržet moč.

Libor Fára /
12. 9. 1925 – 3. 3. 1988

„(...) Po Hrůzové emigraci hledají zakladatelé ČK Ladislav Smoček, Jaroslav Vostrý a Jan Kačer výtvarníka, který by byl schopen nejen tuto mezeru zacelit, ale zároveň by dovedl spolupracovat tvář a charisma divadla, jež si za pouhé tři roky své dosavadní existence dokázalo získat respekt a oblibu. Dle osobního svědectví Jana Kačera přispělo k oslovení Libora Fára výtvarníkového renomé, které si vytvořil zejména grafickým pojednáním časopisu *Divadlo*; v redakci tohoto periodika Fára poznal zblízka především Jaroslav Vostrý, a protagonisté ČK hledali univerzálně nadaného výtvarníka, schopného spolupracovat s divadlem i na bázi typografické. Fárova nezaměnitelná grafická tvorba se ostatně stala součástí ‚image‘ divadla už od jeho zrodu (1965). Fára vytváří logo ČK, používané dodnes. (...)“

Věra Velemanová: Spolupráce
s Činoherním klubem
(Libor Fára / *Dílo*, Gallery 2006)

PRA
PRA
PRA
PRA

HA
GUE
GA
G

Poskytovatel čtyřletého grantu
na provoz:
Hlavní město Praha

Partneři Činoherního klubu

CGSO

AWK

Tonera

REVOLVER
REVUE

kykyke

scena.cz
1. KULTURNÍ PORTÁL

www.radiohortus.cz

Facebook

Program

Činoherní čtení na březzen vyšlo k předprodeji 5. února 2013.

Redakce Činoherního čtení: Roman Císař, Petra Honsová, Radvan Pácl.

Foto: Pavel Kolský, Jiří Kučera, archiv Divadla Petra Bezruče, Bontonfilm,
Pavel Nesvadba, Jan Malý. Jazyková korektura: Andrea Fiřtíková.

Grafická úprava: Kateřina Skalníková.

www.cinoherniklub.cz

Galerie Smečky Vás zve na výstavu

JIŘÍ SLÍVA

od 5. 12. 2012 do 26. 1. 2013 / úterý – sobota, 11.00 – 18.30 hodin

CAFÉ
de la Toilette

výstava prodloužena do 23. 2. 2013

Vstup zdarma pro držitele ZTP, ZTP/P, důchodce, děti, studenty
SŠ, VŠ a pro všechny držitele Zákaznické karty Pražské
plynárenské, a. s.

**Ve Smečkách 24, 110 00 Praha 1
(vedle Činoherního klubu)**

tel.: +420 222 210 268

tel./fax: +420 222 210 272

